

UOT: 631.474

SAHİB HACIYEV¹, GÜNEL MİRZƏLİ AĞATAĞICULFA İNZİBATI RAYONUNDA TƏBİİ TORPAQ-KADASTR
YARIMRAYONLARI

Məqalədə Culfa inzibati rayonunda təbii torpaq-kadastr yarımrayonları haqqında məlumat verilir. Regionda təsərrüfatların ixtisaslaşdırılması üzrə təbii torpaq-kadastr rayon və yarımrayonlarını müəyyənləşdirmək üçün ərazidə yayılan torpaq örtüyü strukturunun eko-coğrafi şəraiti (relyef, iqlim, hidroloji və hidrogeoloji, bitki və heyvanlar aləmi, antropogen təsir və s.), degradasiya prosesləri (şorlaşma, eroziya, bataqlaşma, daşlılıq, kol-kos basmış sahələr və s.), morfoloji, fiziki və kimyəvi xüsusiyyətləri öyrənilir.

Nəticədə Culfa inzibati rayonunda torpaqların fiziki-coğrafi xüsusiyyətlərini və münbətilik göstəricilərini nəzərə alaraq 4 təbii torpaq-kadastr yarımrayonuna ayırmaq olar. Sədərek-Gilançay təbii torpaq-kadastr rayonunda Yaycı-Gəlistan-Ərəzin, Gənnüt-Parağaçay təbii torpaq-kadastr rayonunda isə Əbrəqunus-Xanəgah-Milax, Gal-Şurud-Paradaş, Ərəfsə-Teyvaz-Boyəhməd yarımrayonlarına ayırması məsləhət görülmüşdür.

Açar sözlər: torpaq kadastrı, coğrafi amillər, torpaq, bonitet, torpağın bonitirovkası, torpağın ekoloji qiymətləndirilməsi.

Giriş. Culfa inzibati rayonu coğrafi mövqeyinə görə şimal-şərqdən Ermənistan və cənub-şərqdən İran İslam Respublikası, şərqdən Ordubad, cənub-qərbdən Babək, şimal-qərbdən isə Şahbuz inzibati rayonları ilə sərhədlənir.

Regionun torpaqları Kəngərli və Sədərek inzibati rayonlarının torpaqlarına nisbətən məhsuldardır. Burada torpaqların məhsuldar olmasının səbəbi ərazidə çay şəbəkəsinin normal olmasıdır. Digər tərəfdən region muxtar respublikanın digər rayonları kimi dağlıq və kontinental iqlim şəraitinə malik olması, burada torpaqların degradasiyasına, eroziya və şorlaşma proseslərinə məruz qalmasına səbəb olur [1, s. 43-54]. Məhz, bu baxımdan muxtar respublikanın torpaq fondunun 16,8 faizini təşkil edən Culfa inzibati rayonlarında yayılan torpaqlarda tədqiqatların aparılması aktualdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında torpaqların müxtəlif istiqamətlərdə öyrənilməsi ilə bərabər Culfa inzibati rayonunda da torpaqlar 1925-ci ildə S.A. Zaxarov, 1950-1957-ci illərdə R.H. Məmmədov, 1959-cu ildə K.A. Ələkbərov və N.A. Əsədov, 1965-1970-ci illərdə H.Ə. Əliyev və Ə.K. Zeynalov, 1975-ci ildən bu günə qədər Ə.G. Quliyev, 1980-2005-ci illərdə H.C. Məhddiyev, 1985-2017-ci illərdə isə S.Ə. Hacıyev və s. tərəfindən tədqiq olunmuşdur [2, s. 75-77].

Naxçıvan MR-in bütün ərazilərində olduğu kimi tarixin müxtəlif inkişaf pillələri üzrə Culfa inzibati rayonunda da 1925-ci ildən hazırkı dövrə kimi aparılan tədqiqat işləri təhlil olunmuş və ərazidə torpaqlardan səmərəli istifadə etmək üçün onların lazımı nəzəri və praktik işlərin nəticələrindən istifadə edilmişdir.

Materiial və metodika. Mövzuya aid ədəbiyyat, çöl materialları toplanılmış və işin metodikası hazırlanmışdır. Mövzu işlənmək tarixin ayrı-ayrı inkişaf mərhələlərində xarici ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycan və Naxçıvan MR-də torpaq-bitki tədqiqatları aparın alimlərin monoqrafiya, metodik vəsait, xəritə materialları və müasir tələblərə cavab verən iş təcrübələrindən istifadə olunmuşdur [3, s. 15-25; 4, s. 250-255; 5, s. 221-230; 6, s. 43-48]. Tədqiqat obyektini Culfa inzibati rayonunda yayılan torpaq sahələri hədəf seçilmişdir.

Mövzunun yerinə yetirilməsində ədəbiyyat materialları ilə bərabər əsas məsələlərdən biri də çöl materiallarının toplanmasıdır. Bu məqsədlə inzibati rayonun cənub-şərq, mərkəz,

şimal hissələrinə ekspedisiyalar təşkil olunmuş və ərazidən bitki-torpaq nümunələri götürülərək təhlil olunmuşdur. İnzibati rayonda torpaqların qiymətləndirilməsi və aqroistehsalat qruplaşdırılması ilə bərabər aparılan tədqiqatlarla bərabər, aqrar sektorda ixtisaslaşmanı düzgün aparmaq üçün təbii zonalar üzrə (mədəni və təbii bitkilər altında) torpaqların rayon və yarımrayonlaşdırılması tələb olunur.

Bu məqsədlə akademik Q.Ş.Məmmədovun müasir tələblərə tam cavab verən torpaq-kadastr rayon və yarımrayonlaşdırılması haqqında təklif etdiyi yeni konsepsiyası AMEA Naxçıvan Bölməsi Bioresurslar İnstitutunun "Torpaq ehtiyatları" laboratoriyasının əməkdaşları tərəfindən muxtar respublikanın inzibati rayonlarında həyata keçirilməsi başlanılmışdır. 2016-cı ildən başlayaraq Sədərək, Şərur, Kongərli, Babək və Culfa inzibati rayonlarında torpaq-kadastr rayon, yarımrayonlaşdırılması üzrə tədqiqat işləri 2019-cü ildə yekunlaşdırılmış, 2019-cu ildən başlayaraq Şahbuz və Ordubad inzibati rayonlarında da göstərilən tədqiqat işlərinin davam etdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Bu məqsədlə ərazidə torpaqların mədəni və təbii bitkilər altında məhsuldarlığını qiymətləndirilməsi ilə bərabər, onların fiziki-coğrafi şəraitinə (relyef, geoloji və geomorfoloji quruluşu, iqlim şəraiti, hidroloji və hidrogeoloji şəraiti, bitki və heyvanlar aləmi və s.) da diqqət yetirilmişdir. Tədqiqat obyektinin fiziki-coğrafi xüsusiyyətləri təhlil olunaraq, ərazilər aşağıda göstərilən təbii torpaq-kadastr yarımrayonlarına ayırması məsləhət görülmüşdür.

Aparılmış tədqiqat işində Culfa inzibati rayonun fiziki-coğrafi xüsusiyyətlərinin müxtəlifliyi nəzərə alınaraq bölünən 4 (1. Yaycı-Gülüstan-Ərəzin, 2. Əbrəqunus-Xanəgah-Milax, 3. Gal-Şurud-Paradaş çökəkliyi, 4. Ərəfsə-Teyvaz-Boyəhməd) təbii torpaq-kadastr yarımrayonu haqqında aşağıda ayrı-ayrılıqda məlumat verilir.

1. Yaycı-Gülüstan-Ərəzin təbii torpaq-kadastr yarımrayonu. Bu yarımrayon Culfa inzibati rayonun cənub hissəsini əhatə etməklə, Yaycı-Gülüstan-Ərəzin maili düzənliyinin arasında yerləşir. Təbii torpaq-kadastr yarımrayonu şimaldan dağətəyi və alçaq dağlıq sahələrlə əhatə olunan Əbrəqunus-Xanəgah-Şurud-Milax və Gal-Şurud-Paradaş çökəkliyi təbii torpaq-kadastr yarımrayonu, qərbdən Babək, şərqdən Ordubad inzibati rayonları, cənubdan isə Araz çayı vasitəsilə İran İslam Respublikası ilə sərhədlənir. Təbii torpaq-kadastr yarımrayonuna Yaycı, Diza, Gülüstan, Ərəzin və Camaldın kəndlərinin torpaq sahələri daxildir.

Kadastr yarımrayonunun relyef quruluşuna nəzər saldıqda, ərazi cənub və mərkəz hissələrdə maili düzənlik və qərbdən, şimaldan və şərqdən alçaq dağlıq sahələrlə əhatə olunmuşdur. Əhatə olunan alçaq dağların ən hündür nöqtəsi 1927 (Darıdağ) metr olub, maili düzənliklərdə isə 805 metr təşkil edir.

Bu yarımrayonun iqliminə nəzər saldıqda qışı soyuq, yayı quraq, isti yarımsəhra iqlimi hakimdir. Ərazinin mütləq yüksəkliyi 1927 metr, nisbi yüksəkliyi isə 1122 metrdir. Muxtar respublikanın ərazisində ayrılmış bu yarımrayon Arazboyu düzənliyində olduğu kimi bitkilərin həyatında həlledici rol oynayan termik ehtiyatları ilə zəngindir.

Ərazinin coğrafi mövqeyindən asılı olaraq iqlim parametrlərini aşağıdakı kimi xarakterizə etmək olar. Müsbət temperaturların cəmi 4850-4960°C, 5°C-dən yuxarı müsbət temperaturların cəmi 4200-4860°C-ə, 10°C-dən yuxarı müsbət temperaturların cəmi 4100-4450°C, orta illik temperatur 12,7°C, orta mütləq maksimum 42°C, orta mütləq minimum 23°C təşkil edir. İllik yağıntıların miqdarı 180-200 mm, bitkilərin vegetasiyaya başladığı mart-aprel aylarında nisbi nəmliyə 45-50 faiz təşkil edir. Lakin, əsas bitkilərin inkişafı müşahidə olunduğu iyul-avqust aylarında 2-4 faizdən yuxarı qalxa bilmir. Ona görə də bu sahələrdə intensiv suvarma əkinçiliyi təbii olunur.

Kadastr yarımrayonun çay şəbəkəsi orta dərəcədədir. Əkinçilikdə xüsusilə burada çay sularından, eyni zamanda süni göllər və kəhrizlərdən istifadə olunur. Rayonun bəzi təsərrüfatlarında Araz çayından nasoslar vasitəsilə çökilən suların da istifadə olunur.

Ərazidə xüsusilə allüvial-subasar, bataqlıq-çəmən, çəmən-boz, boz-çəmən, açıq-boz, boz, qonur və boz-qonur torpaqlar yayılmışdır.

2. Əbrəqunus-Xanəgah-Milax təbii torpaq-kadastr yarımrayonu. Bu yarımrayon Culfa inzibati rayonun düzənlik, maili düzənlik, təpəlik, dağarası çökəklik, alçaq və orta dağətəyi zonaları əhatə etməklə, şimaldan Ərəfsə-Teyvaz-Boyəhməd, şərqdən Gal-Şurud-Paradaş çökəkliyi, cənubdan Yaycı-Gülüstan-Ərəzin təbii torpaq-kadastr yarımrayonları, şərqdən isə Babək inzibati rayonu ilə sərhədlənir. Təbii-torpaq kadastr yarımrayonuna Əbrəqunus, Bənəniyar, Saltaq, Xanəgah, Milax və digər kəndlərin torpaq sahələri daxildir.

Bu yarımrayonda yayı quraq, sərin keçən mülayim isti çöl iqlimi hakimdir. Ərazinin mütləq yüksəkliyi 1200-2415 (İlandağ 2415) metr, nisbi yüksəkliyi isə 1215 metr təşkil edir. İnzibati rayon daxilində ayrılmış bu yarımrayon əvvəlki yarımrayona nisbətən bitkilərin həyatında həlledici rol oynayan termik ehtiyatlarla bir qədər az zəngindir.

Kadastr yarımrayonunun relyef quruluşuna nəzər saldıqda, ərazinin mərkəz hissələrində düzənlik və dağarası çökəkliklər, alçaq təpələrdən ibarət olduğundan ətraf sahələri alçaq və orta hündürlüklü dağlarla əhatə olunmuş, Əlincəçayın sağ və sol sahilləri güclü sel sularının nəticəsində uzunluğu bir neçə kilometr, dərinliyi 5-10 metr, eni isə 3-4 metr olan yarıqlar yaranmışdır.

Ərazinin coğrafi mövqeyindən asılı olaraq iqlim parametrlərini aşağıdakı kimi xarakterizə etmək olar. Müsbət temperaturların cəmi 4200-4400°C, 5°C-dən yuxarı müsbət temperaturların cəmi 3700-4350°C, 10°C-dən yuxarı müsbət temperaturların cəmi 3200-3400°C, orta illik temperatur 10,3°C, orta illik mütləq maksimum 34°C, orta illik mütləq minimum 14°C müşahidə olunur. Termik ehtiyatlardan əlavə ərazidə illik yağıntının miqdarı 285-335 mm, vegetasiya dövründə nisbi nəmliyə 54-64 faizdir. Lakin, əsas bitkilərin inkişafı müşahidə olunduğu iyul-avqust aylarında 8-9 faizdən yuxarı qalxa bilmir. Ona görə də bu sahələrdə intensiv suvarma əkinçiliyini təbii etmək lazımdır.

Bu yarımrayon əvvəlki yarımrayondan relyefinin az parçalanması, yağıntının nisbətən çox olması torpaq-bitki örtüyünün məhsuldar və təsərrüfatın mənimlənməsi cəhətdən əlverişlidir. Lakin, bu sahələrdə Əlincəçayının hesabına suvarma suyunu ehtiyac o qədər də hiss olunmur. Yarımrayonda, xüsusilə çay sahillərində allüvial-subasar, çaylardan dağlara doğru açıq-şabalıdı (qəhvəyi), şabalıdı (qəhvəyi), bozqır və bozqırlaşmış şabalıdı (qəhvəyi) və dağarası çökəkliklərin quzey yamaclarında qara və s. torpaqlar yayılmışdır.

3. Gal-Şurud-Paradaş çökəkliyi təbii torpaq-kadastr yarımrayonu. Bu yarımrayon Culfa inzibati rayonun alçaq və orta dağlıq və dağarası çökəkliyini əhatə etməklə, şimaldan Ərəfsə-Teyvaz-Boyəhməd, şərqdən Əbrəqunus-Xanəgah-Milax, cənubdan Yaycı-Gülüstan-Ərəzin təbii torpaq-kadastr yarımrayonları, şərqdən isə Ordubad inzibati rayonu ilə sərhədlənir.

Təbii torpaq-kadastr yarımrayonuna Gal, Şurud və XX-ci əsrin axırlarına qədər yaşayış məskəni olan Paradaş kəndlərinin torpaq sahələri daxil olmuşdur. Ərazinin mütləq yüksəkliyi 1250-1929 (Yarpaqlı dağı) metr, nisbi yüksəkliyi isə 679 metr təşkil edir. Bu yarımrayonda yayı quraq və sərin keçən mülayim isti çöl iqlimi hakimdir. Bu iqlim tipi inzibati rayonun alçaq dağlıq sahələri hissələrini və dağarası çökəkliyini əhatə edir. Kadastr yarımrayonda formalaşan bu iqlim tipi inzibati rayonun qərb, şimal və cənub hissəsindən mülayimliyi ilə fərqlənir. Bu rayon düzənliyə nisbətən hündürdə yerləşməsinə görə, termik şəraitinin nisbətən az və

nəmliyyətin çox olması ilə az da olsa fərqlənir. Kadastr yarımrayonunun relyef quruluşuna nəzər saldıqda, maili düzənlik və tərlər sel suları ilə cənub hissələrdə, xüsusilə İlandağın şərq yamaclarında kəskin parçalanmış, dərinliyi 10-15 metr olan yarıqlara rast gəlinir. Ərazi əvvəlki kadastr yarımrayonuna nisbətən yağıntının çox olması ilə əlaqədar olaraq ərazidə yayılan torpaqlar məhsuldarlıqda. Lakin, əhali seyrek olduğuna görə ərazidə yayılan torpaqlardan səmərəli istifadə olunmur. Kadastr yarımrayonunda iqlim tipinin parametrlərini aşağıdakı kimi xarakterizə etmək olar.

Müsbət temperaturların cəmi 3650-4150°C, 5°C-dən yuxarı müsbət temperaturların cəmi 3150-4150°C, 10°C-dən yuxarı müsbət temperaturların cəmi 3050-3150°C, orta illik temperatur 9,6°C, orta illik mütləq maksimum 32,5°C, orta illik mütləq minimum 13°C müşahidə olunur. Termik ehtiyatlardan əlavə ərazidə illik yağıntının miqdarı 310-370 mm, vegetasiya dövründə nisbi nəmləmə 55-65 faizdir. Lakin, əsas bitkilərin inkişafı müşahidə olunduğu iyul-avqust aylarında 8-10 faizdən yuxarı qalxa bilmir. Ona görə bu sahələrdə də intensiv suvarma əkinçiliyini tətbiq etmək lazımdır.

Bu yarımrayon əvvəlki yarımrayondan relyefinin az parçalanması, yağıntının nisbətən çox olması torpaq-bitki örtüyünün məhsuldar və təsərrüfatın mənimlənməsi cəhətdən əlverişlidir. Kadastr yarımrayonun torpaq sahələri muxtar respublikanın tranzit çaylarından biri olan və yaz aylarında lazımı qədər su ehtiyatı olan Qaradərəsu çayının və bu çaydan qidalanan göllər hesabına ödənilir. Ərazidə xüsusilə açıq-şabalıdı (qəhvəyi), şabalıdı (qəhvəyi), bozqır və bozqırlaşmış şabalıdı (qəhvəyi) və dağarası çökəkliklərin quzey yamaclarında qara və s. torpaqlar yayılmışdır.

4. Ərəfsə-Teyvaz-Boyəhməd təbii torpaq-kadastr yarımrayonu. Bu yarımrayon Culfə inzibati rayonun orta və yuxarı dağlıq və dağarası dərələri əhatə etməklə, şimal-şərqdən Ermənistan Respublikası, qərbdən Şahbuz, şərqdən Ordubad inzibati rayonları, cənubdan isə Əbrəqunus-Xanəgə-Milax və Gal-Şurud-Paradaş çökəkliyi təbii torpaq-kadastr yarımrayonu ilə sərhədlənir.

Bu yarımrayonda isə yayı quraq və ən çox sərin keçən soyuq iqlim hakimdir. Bu iqlim tipi Zəngəzur silsilələrinin hündür orta hissələrini və dağarası çökəkliklərini əhatə etməklə, iqlim tipinin formalaşdığı sahənin mütləq hündürlüyü 1801 metrden 3368 (Dəmirlidağ) metrə qədərdir. Ərazidə nisbi hündürlük fərqi 1567 metrdir.

Zonanın iqlim parametrlərini aşağıdakı kimi xarakterizə etmək olar. Müsbət temperaturların cəmi 1850-2850°C, 5°C-dən yuxarı temperaturların cəmi 1450-2450°C, 10°C-dən yuxarı temperaturların cəmi 850-1850°C, orta illik temperatur 5,3°C, orta illik mütləq maksimum 31,5°C, orta illik mütləq minimum 25°C müşahidə olunur.

Termik ehtiyatlardan əlavə rayonda illik yağıntının miqdarı 340-370 mm, vegetasiya dövründə nisbi nəmləmə 85-115 faiz, lakin, əsas bitkilərin inkişafı müşahidə olunduğu iyul-avqust aylarında 20-25 faizdən yuxarı qalxa bilmir. Ona görə də burada da bəzi təsərrüfat sahələrində suvarma əkinçiliyinin tətbiq olunması məsləhətdir. İqlim tipinin hakim olduğu ərazilərin aşağı hissələrində torpaqəmələgəlmə prosesinin normal getdiyini sahələrdə dəmyə əkinçiliyi, yuxarı hissələrdə dağların yamaclarında nazik torpaq qatı olan sahələr isə yay otlaqları kimi istifadə olunmalıdır.

Yarımrayonunda əsasən bozqır və bozqırlaşmış dağ-şabalıdı (qəhvəyi), dağ boz-şabalıdı (qəhvəyi), dağ-şabalıdı (qəhvəyi) dağ-meşə, dağ-çəmən-çimli, bozqır dağ-çəmən, dağ-çəmən və s. torpaqlar yayılmışdır.

Culfə inzibati rayonun fiziki-coğrafi xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq Yaycı-Gülüstən-

Ərazin təbii torpaq-kadastr yarımrayonunun düzənlik zonasında xüsusilə üzümçülük, taxılçılıq, yemçilik, ətilik istiqamətində iri buynuzlu heyvandarlıq, xırda buynuzlu heyvandarlıq, bostan-tərəvəzçilik; Əbrəqunus-Xanəgəh-Milax təbii torpaq-kadastr yarımrayonunda isə üzümçülük, taxılçılıq, yemçilik, südçülük istiqamətində iri buynuzlu heyvandarlıq, xırda buynuzlu heyvandarlıq və tütüncülük; Gal-Şurud-Paradaş çökəkliyi təbii torpaq-kadastr yarımrayonunda yemçilik, taxılçılıq, meyvəçilik, xırda buynuzlu heyvandarlıq, ot istiqamətində quşçuluq, tütüncülük, tərəvəzçilik, dağ ətkələrində üzümçülük və dəmyə taxılçılığı; Ərəfsə-Teyvaz-Boyəhməd təbii torpaq kadastr yarımrayonunda yemçilik, bağçılıq (ğavali, cövüz, alma), xırda buynuzlu heyvandarlıq, dəmyə taxılçılıq və yemçilik, ovçuluq və turizm təsərrüfat sahələri üzrə xüsuslaşdırmaq lazımdır.

Nəticələr.

1. Tədqiqat obyektində ərazinin coğrafi xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla aqrar sektorda ixtisaslaşmanı daha dəqiq aparmaq üçün Culfə inzibati rayonunda 4 təbii-torpaq kadastr yarımrayonuna ayrılması məsləhət görülür.

2. Culfə inzibati rayonunda ən yaxşı münbit torpağı olan Şurud-Paradaş çökəkliyinin torpaqlarından səmərəli istifadə etmək məqsədilə əraziyə əhali köçürməklə, su ehtiyatını yaratmaq üçün tədbirlər həyata keçirməsi müəyyən edilmişdir.

3. Culfə inzibati rayonunda isə Əlincaçay və onun qollarında eroziya uğramış sahələrinə imkan daxilində ağac və kollarn əkilməsi və kəndlərin sahillərində gazinti parklarının salınması məsləhət görülür.

4. Culfə inzibati rayonda eyni adlı maili düzənliyinin şərq hissəsində torpaqların iri həcmli daşlardan təmizlənməsi, Yaycı düzənliyinin cənub-şərq hissəsində şoran torpaqların duzlardan yuyularaq mədəni bitkilər altında istifadə olunması üçün tədbirlər həyata keçirilməlidir.

5. Fermer və fərdi təsərrüfatçılar torpaqlardan istifadə edərkən torpaq kartoqramlarına əsaslanmalı və mütəxəssislərdən daimi məsləhətlər almalı və əkin sahələrində aparılan tədqiqatların nəticələrindən istifadə etməlidirlər.

Göstərilən tədbirlər Culfə inzibati rayonunda qeyd etdiyimiz ərazilərdə elmi əsaslarla planlı surətdə həyata keçirilərsə ərazidə torpaqlardan mədəni və təbii bitkilər altında səmərəli istifadə etmək olar.

ƏDƏBİYYAT

1. Babayev S.Y. Naxçıvan Muxtar Respublikasının coğrafiyası. Bakı: Elm, 1999, 226 s.
2. Hacıyev S.Ə. Naxçıvan Muxtar Respublikası torpaqlarının eko-coğrafi şəraiti. Bakı: MBM, 2009, 108 s.
3. Hacıyev S.Ə. Naxçıvan Muxtar Respublikasında torpaqların aqroekologiyası. Metodik vəsait. Bakı: Elm, 2000, 40 s.
4. Məmmədov Q.Ş. Azərbaycanda torpaq işləməti. Bakı: Elm, 2002, 411 s.
5. Алиев Г.А., Зейналов А.К. Почвы Нахичеванской АССР. Баку: Азернешр, 1998, 235 с.
6. Мамедов Р.Г. Опыт группировки почвы Нахичеванской АССР по агрофизическим свойствам // ДАН Аз. ССР, 1968, с. 43-48.

¹AMEA Naxçıvan Bölməsi

E-mail: sahib-haciyev@mail.ru

²AMEA Aqrokimya və Torpaqsünəşlik İnstitutu

E-mail: gunel191191@gmail.com

Sahib Hacıyev, Günel Mirzəli Ağataği

NATURAL SOIL-CADASTRE SUBAREAS IN THE CULFA
ADMINISTRATIVE DISTRICT

The paper informs about natural soil-cadastre region and half of regions in Culfa administrative region. For the specialization of agriculture in the region for define soil-cadastre region and half of regions in the area the position of eco-geographical spreading land-cover of structure (relief, climate, hydrological and hydro-geological, plants and animals, anthropogenic influence and etc.) the process of degradation (saline, erosion, morass, stony place, densely overgrown fields and etc) chemical, morphological and physical features are studied.

As a result, given the features of physical and geographical soils and fertility factors in Babekins administrative region 4. Sadarac-Gilanchay in Yayci-Gulustan-Arazin, half of region but in Gunnut-Paragachay Abragunus-Xanaga-Milax, Gal-Shurud-Paradash, Arafsa-Teyvaz-Boyahmed valley soil-cadaster of half region.

Keywords: soil-cadastre, geographic factors, soil, estimated productivity, soil valuation, ecological evaluation of soils.

Сахиб Гаджиев, Гюнель Мирзали Агатаги

ПРИРОДНЫЕ ПОЧВЕННО-КАДАСТРОВЫЕ ПОДРАЙОНЫ БАБЕКСКОГО
АДМИНИСТРАТИВНОГО РАЙОНА

В статье приводятся природные почвенно-кадастровые подрайоны Бабекского административного района. По направлению специализации хозяйств в регионе с целью установления природных почвенно-кадастровых районов и подрайонов изучаются физико-географические условия (рельеф, климат, гидрография и гидрогеология, растительный и животный мир, антропогенные воздействия и др.), деграционные процессы (засолония, эродированности, заболачивание, каменистость, зарослевые участки и др.), морфологические, физические, химические свойства и структуры почвенного покрова территории.

В заключении, учитывая физико-географические особенности и показатели плодородия почв Бабекского административного района нами предложено выделить 4 природных почвенно-кадастровых подрайонов. В пределах Садарак-Гиланчайского природного почвенно-кадастрового района Йаджы-Гльюстан-Аразин, Гуннит-Парагачайского природного почвенно-кадастрового района Абракунис-Ханага-Милах, Гяль-Шуруд-Парадаш, Арафса-Тейваз-Бойахмедской подрайон.

Ключевые слова: почвенный кадастр, географические факторы, почва, бонитет, бонитировка почв, экологическая оценка почв.

(Aqrar elmləri üzrə elmlər doktoru, dosent Varis Quliyev tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma tarixi: İlk variant 11.02.2020
Son variant 01.06.2020